

Children, Art museum, Talking and Asking Questions

Received : March 18, 2024

Revised : April 21, 2024

Accepted : April 27, 2024

อติพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์¹

Atipat Vijitsatitrat¹

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล : ssekyanp@gmail.com

¹ Assistant Professor, in Art Education, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, E-mail : ssekyanp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงการพาเด็กไปเรียนรู้ผลงานศิลปะสมัยใหม่ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การพูดคุย และตั้งคำถามนั้นสำคัญต่อการพัฒนาการพื้นฐานของชีวิตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่โปร่ง กว้างขวาง สว่าง เหมาะแก่การนำเด็กไปเรียนรู้ การพูดคุยและตั้งคำถามเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจในผลงานศิลปะ ความคิดของศิลปิน การพูดคุยและคำถามนั้นจะขึ้นอยู่กับช่วงวัยของเด็กที่ต้องใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เชื่อมโยงนัยของผลงานศิลปะเข้ากับตนเองได้

คำสำคัญ : เด็ก, พิพิธภัณฑ์ศิลปะ, ศิลปะสมัยใหม่, ค่อยๆ คำถาม

Abstract

The purpose of this article is to point out taking children to learn the modern art in art museums. Talking and asking questions that are critical to the development of the foundations of life, both physically, emotionally, and mentally. The art museum has huge, light spaces. It is ideal for children to learn. Talking and asking questions are important to give children an understanding of the artwork. The artist's ideas. The talk and questions will depend on the age of the child to be used properly so that the child can learn the linkage of the work to themselves.

Keyword : children, art museum, modern Art, talking, asking

บทนำ

ศิลปะกับเด็กเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก ย้อนกลับไปเมื่อวัยอนุบาลหรือปฐมวัย เราจะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรียนรู้เรื่องอะไรก็ตามก็มักจะมีภาพให้วาดและระบายสี ปั้น ฉีกกระดาษเสมอ ๆ กิจกรรมเหล่านี้เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจตามวัย การแสดงออก การสื่อสารสิ่งที่อยู่ในสมองออกมาเป็นภาพวาด หรือพัฒนาไปสู่การฝึกการพูด สื่อสารโดยเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่วาดออกมา ดังที่ พรพิไล เลิศวิชา (2557). กล่าวว่า การทำงานของสมองเด็กต่อการทำงานศิลปะ คือการเปลี่ยนเอาสิ่งต่าง ๆ ที่คิดจินตนาการอยู่ในสมองออกมาไว้ข้างนอก ด้วยการวาด ระบายสี การปั้น ฯลฯ

แต่การสร้างพื้นฐานการเข้าใจผลงานศิลปะ การดู ชม เข้าใจผลงานศิลปะ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เราควรสร้างให้เป็นพื้นฐานของเด็กให้รักและเริ่มต้นเข้าใจผลงานศิลปะ สามารถเริ่มปูพื้นฐานได้ตั้งแต่เด็กอายุ 5 ขวบขึ้นไปผ่านการดู พูดคุยและตั้งคำถามกับผลงานศิลปะ ซึ่งคำถามก็จะขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก วิธีการที่ดีที่สุดควรพาเด็กไปดูผลงานศิลปะจริงที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะ มากกว่าให้ดูจากหนังสือหรือรูปภาพ พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยและศิลปะสมัยใหม่ อย่างในประเทศไทยก็มีพิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย (MOCA Bangkok) ดังภาพ 1 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่กว้างขวาง สว่างและโปร่งสบาย เด็กสามารถเดินได้อย่างอิสระ และด้วยผลงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่ก็จะทำให้เด็กสนใจและประทับใจ

ภาพ 1

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย (MOCA Bangkok)

หมายเหตุ. จาก พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย สถานที่เก็บบันทึกรวบรวมประวัติศาสตร์ทางศิลปะไทย โดย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี, โดย สมบัติทิวร์, ม.ป.ป. ,<https://www.sombattour.com/th/travel/view/museum-of-contemporary-art>

อย่างไรก็ตาม ก็มีความสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของเด็ก กรมประชาสัมพันธ์ (2567) ได้กล่าวว่า พื้นฐานของการสร้างสภาพแวดล้อมต่อการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้มาจาก เทคโนโลยีความปลอดภัย ความปลอดภัยในร่างกายในห้องเรียน การใช้พื้นที่นอกประสงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือพื้นที่นอกอาคาร ที่จะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความเครียดที่ลดน้อยลง จึงทำให้สามารถช่วยกระตุ้นความอยากเล่น และอยากเรียนได้มากขึ้น อีกทั้งศิลปะทำให้เรามีประสบการณ์ที่ไม่มีอะไรอื่นทำได้ เป็นโอกาสที่จะเชื่อมต่อทำความเข้าใจรับรู้ความรู้สึกและความคิด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติให้พื้นที่สำหรับการสะท้อนความคิด การทดลองสร้างแรงบันดาลใจความคิดสร้างสรรค์ความสนุกสนานและให้ประสบการณ์การเรียนรู้และเล่นที่แท้จริง การนำเด็กเข้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแสดงให้เห็นว่าเด็กและผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน และพวกเขาสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Jamee Yung, n.d. อ้างถึงใน Rebecca Gross. 2014) การจัดประสบการณ์ทางพิพิธภัณฑสถานนอกเหนือจากสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กได้เห็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจจากศิลปะเด็กสามารถนำอารมณ์และความประทับใจที่ได้รับจากพิพิธภัณฑสถานศิลปะของเด็กเสริมสร้างการเชื่อมต่อระหว่างศิลปะและการแสดงตัวของตัวเอง และยังพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้งของพลังของการแสดงออกศิลปะอันเป็นเครื่องมือของการสื่อสารและความเป็นตัวของตัวเอง ความผูกพันหลังการเยี่ยมชมนี้ทำให้การเข้าชมพิพิธภัณฑสถานมีผลกระทบ และสร้างการเชื่อมโยงระหว่างโลกของงานศิลปะและความคิดสร้างสรรค์สอดคล้องกับ Diana Schoenbrun. (2023) พิพิธภัณฑสถานศิลปะเป็นสถานที่ที่น่าตื่นเต้นที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็ก ๆ แต่ประสบการณ์นี้อาจทำให้พ่อแม่ตื่นเต้น เด็ก ๆ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทางความรู้สึก ดังภาพ 2

ภาพ 2

ครอบครัวคนยุคปัจจุบันที่มีการพาเด็กเล็กเข้าชมพิพิธภัณฑสถานศิลปะ

พาดูผลงานศิลปะและพูดคุย

พิพิธภัณฑ์ศิลปะนั้นมีผลงานศิลปะหลายประเภท หลายรูปแบบจากหลากหลายศิลปิน การที่จะพาเด็กไปชมผลงานทุกชิ้นทุกรูปแบบนั้นอาจเป็นการยากที่จะทำได้ ดังนั้นประเภทของงานศิลปะที่เหมาะสมกับการพาเด็กไปชมนั้น Kathy Ceceri (2018) และ Bailey Ryan. (2023) ได้กล่าวว่างานศิลปะแบบ Modern Art นั้นเหมาะสำหรับเด็ก ๆ มาก ดังที่เคยได้ยินพ่อแม่ เด็กมักพูดว่า “แบบนี้ลูกของฉันสามารถทำได้” เนื่องจากศิลปินสมัยใหม่จำนวนมากใช้วิธีการสร้างสรรค์ที่เรียบง่ายแบบเด็ก ๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดที่ซับซ้อนของตน วิธีการวาด ระบาย ปั้น พิมพ์ ฯลฯ ที่เรียบง่ายนั้นไม่ได้ทำให้เด็กรู้สึกกลัวหรือรู้สึกลำบากที่จะทำ ในทางตรงกันข้ามเด็กอาจได้รับแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแบบของตนเองได้

เมื่อเราพาเด็กไปพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และพาเด็กไปชมศิลปะแบบ Modern Art ต่าง ๆ ของศิลปินนั้น เราจะสามารถทำให้เด็กเข้าใจ หรือรับรู้ว่าคุณภาพศิลปะต้องการสื่ออะไรในผลงานศิลปะนั้นอย่างไร โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ไม่ได้มีความรู้ด้านศิลปะ หรือเรียนศิลปะจะได้อย่างไร

Françoise Barbe-Gall. (2011) และ Museum of Contemporary Art Australia. (2023) ได้กล่าวถึงการจะพูดคุยกับเด็กเรื่องผลงานศิลปะว่าความคิดและการกระทำของเด็กจะพัฒนาตามวัยและซับซ้อนขึ้นตามช่วงวัย ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการศิลปะของ Victor Lowenfeld (ศรียานิยมธรรม, 2544) ที่กล่าวถึงว่าเด็กในแต่ละวัยมีการแสดงออกทางศิลปะอย่างไร ถ้าเราทำความเข้าใจทั้ง 2 ส่วนนี้ เราจะสามารถเข้าใจและพูดคุยและตั้งคำถามให้เด็กเกี่ยวกับศิลปะเวลาพาเด็กไปชมศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะอย่างได้ดี

อายุ 5-7 ปี เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการที่เรียกว่า ขั้นเริ่มขีดเขียน (Pre-Schematic Stage) เป็นระยะเริ่มต้นการขีดเขียนภาพอย่างมีความหมาย การขีดเขียนจะปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น สัมพันธ์กับความจริงของโลกภายนอกมากขึ้น มีความหมายกับเด็กมากขึ้น เมื่อเด็ก ๆ ได้เห็นผลงานศิลปะเด็กจะมีกระบวนการคิดและรับรู้คือ

เด็กจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับร่างกายการเคลื่อนไหว ในบางผลงานศิลปะจะแสดงท่าการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่นการกระโดด ยกมือ ยืนขาเดียว ฯลฯ เด็ก ๆ มักจะลองทำทางตามสำรวจร่างกายตนเองขยับเลียนแบบตามภาพ บางครั้งก็อาจจะทำให้เด็กเข้าใจว่าภาพนั้นเคลื่อนไหวเพราะอะไร รู้สึกอย่างไร

หาความเชื่อมโยงระหว่างผลงานศิลปะกับความจริง ในผลงานศิลปะนั้นมักจะมีวัตถุต่าง ๆ ทั้งชิ้นเล็ก ชิ้นน้อย ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของเครื่องจักร เศษผ้า

ตุ๊กตา ขนมห ฯลฯ เด็กจะสังเกตเห็นส่วนเล็ก ๆ ได้ดี บางครั้งเด็กก็อาจจะเห็นสิ่งที่พวกเขามีอยู่ รู้จักหรือเคยใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับผลงานศิลปะว่าของสิ่งนั้นไว้ทำอะไรและศิลปินใส่สิ่งของเหล่านั้นลงไปเพื่ออะไร

การสร้างเรื่องราว ภาพวาดเต็มไปด้วยเรื่องราวที่ไร้คำพูด เด็กจะดูภาพทั้งภาพตามธรรมชาติของเด็ก รูปร่าง สี เส้น การเคลื่อนไหว วัตถุ คนกำลังทำอะไร และเด็กก็จะจินตนาการสร้างเรื่องราวการผจญภัยต่าง ๆ ขึ้นมา

ชุดค้นรายละเอียด เด็ก ๆ มักจะมองและเห็นรายละเอียดมากกว่าภาพรวม เด็กอาจจะเห็นการแสดงออกบางอย่างของศิลปินที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้ โดยผู้ใหญ่ที่มุ่งแต่ตีความตามความหมายและสุนทรียศาสตร์ในผลงานนั้น

เด็กจะสร้างหมวดหมู่ที่เหมือนกันคล้ายกันของผลงานศิลปะได้รวดเร็ว เพราะเด็ก ๆ ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางศิลปะ แต่เด็กจะค้นหาวีธีตามที่ตัวเองค้นพบและช่วยให้เกิดการจดจำได้ดี เช่น ลองให้เด็กค้นหาภาพวาดที่ใหญ่ที่สุดและเล็กที่สุด สีเส้นมากที่สุดหรือน้อยที่สุด ภาพที่มีสีเหลี่ยม รูปภาพที่มีรูปคล้ายกัน และอื่น ๆ

คำถามที่ลองถามเด็ก

งานผลชิ้นนี้ทำมาจากวัสดุอะไร เป็นการให้เด็กมุ่งความสนใจไปยังผลงานว่าผลงานทำมาจากวัสดุอะไร และทำไมศิลปินจึงเลือกใช้วัสดุชิ้นนั้น

ผลงานศิลปะนี้หายาบ เรียบ สีน สว่าง หนัก เบาหรือเปล่า เด็ก ๆ จะชอบการสัมผัสมาก การขอให้พวกเขาจินตนาการและพูดถึงความรู้สึกของงานศิลปะอาจช่วยตอบสนองความปรารถนาของพวกเขาในการสัมผัสในขณะที่ในเวลาเดียวกันให้คุณมีโอกาสดูถึงเหตุผลว่าทำไมจึงไม่อนุญาตให้มีการสัมผัสงานผลศิลปะ

จะชอบไหมถ้างานผลงานศิลปะนี้อยู่ในห้องนอนของเด็ก ๆ เด็ก ๆ ใช้มันได้หรือไม่ หรือจะเก็บไว้ ไม่ใช่ สิ่งนี้สามารถนำไปสู่การพูดคุยที่น่าสนใจเกี่ยวกับคุณค่าในการใช้งานศิลปะเพื่อตกแต่ง ขนาดและความเป็นจริงของงานศิลปะ มันยังกระตุ้นให้เด็กจินตนาการงานศิลปะในความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของพวกเขา

อายุ 8-10 ปี ขั้นขีดเขียน (Schematic Stage) เป็นขั้นที่ขีดเขียนให้คล้ายของจริง และความเป็นจริง และขึ้นวาดภาพของจริง (The Drawing Realism) คนจะเน้นเรื่องเพศด้วยเครื่องแต่งตัว แต่กระด้าง ๆ สีใช้ตามความเป็นจริง เพิ่มความรู้สึกและทุกอย่างในช่องว่างหลวมล้ำกันได้ เด็กจะมีกระบวนการคิดและรับรู้คือ

รับความคิด เด็กสามารถรับรู้และแยกแยะความรู้สึกของศิลปินได้ เด็กจะสังเกตเห็นความลึกลับในโครงร่าง ผีแปร่งหรือสี ในจุดนี้เราควรจะช่วยให้เด็กให้ตระหนักว่าสิ่งที่เขาสังเกตเห็นเหล่านี้เป็นเจตนาของศิลปินที่ต้องการสื่อถึงความลึกลับหรือความรู้สึกลำบาก

ประสาทสัมผัส พิพิธภัณฑศิลป์ไม่อนุญาตให้จับต้องผลงานต่าง ๆ อย่างเด็ดขาด ยกเว้นผลงานบางชิ้นที่ได้รับอนุญาต ผลงานเหล่านี้มักดึงดูดเด็ก ๆ ให้อยากสัมผัสจับต้องพื้นผิวของผลงาน เช่นเดียวกับกับประสาทสัมผัสอื่น ๆ เมื่อเด็กได้เห็นภาพที่มีสัญลักษณ์หรือลักษณะสิ่งของนั้นเช่นคีย์เปียโน เด็กก็จะสามารถรับรู้สื่อถึงประสาทสัมผัสผ่านการได้ยิน และเข้าใจถึงการสื่อความหมายของศิลปิน

ค้นหารูปร่างรูปทรงที่เกิดขึ้น ๆ ในงานของศิลปินคนเดียวกัน รูปร่างหรือรูปทรงที่เกิดขึ้นจะพบได้งานศิลปินบางคน ค้นหารูปร่างที่คล้ายกันในผลงานศิลปินที่แตกต่างกัน

สนใจในสัตว์ สัตว์ต่าง ๆ มักจะปรากฏอยู่ในผลงานศิลปะ บ่อยครั้งที่ปรากฏในฐานะสัญลักษณ์ที่แสดงความหมายบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นนกตัวใหญ่บินพาดผ่านบนผืนผ้าใบ พลังของม้าคะนอง หรือแม้แต่หมาในก็ล้วนปลุกเร้าความอ่อนไหวของเด็กต่อผลงานศิลปะ

คำถามที่ลองถามเด็ก

มีอะไรที่ทำให้ประหลาดใจหรือเปล่า ทำไม่ถึงน่าประหลาดใจ คำถามเช่นนี้จะช่วยให้เด็ก ๆ ตอบมากกว่า “ฉันชอบ ไม่ชอบ” หรือ “ฉันเข้าใจ ไม่เข้าใจ”

คิดว่าใครสร้างงานศิลปะนี้ พวกเขาเป็นยังไง ทำไมพวกเขาทำงานศิลปะนี้ มันอาจเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก ๆ ที่จะพิจารณาความจริงที่ว่างานศิลปะไม่เพียงแค่ปรากฏขึ้นเสร็จสมบูรณ์ มันเป็นผลมาจากการตัดสินใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำโดยคนเช่นเดียวกับพวกเขา

จินตนาการได้ว่างานศิลปะนี้เป็นโลกอื่น และเด็ก ๆ สามารถเดินทางในนั้นได้ ใครจะอาศัยอยู่ที่นั่น มันจะมีกลิ่นอย่างไร สภาพอากาศเป็นอย่างไร การกระโดดเข้าสู่การตอบสนองที่มีจินตนาการกับงานศิลปะเป็นวิธีที่ดีในการทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเกิดขึ้น มันยังสามารถเพิ่มความมั่นใจของพวกเขาเมื่อเชื่อมต่อกับงานศิลปะที่หลากหลายเพราะไม่มีวิธีผิดที่จะตอบคำถามเช่นนี้

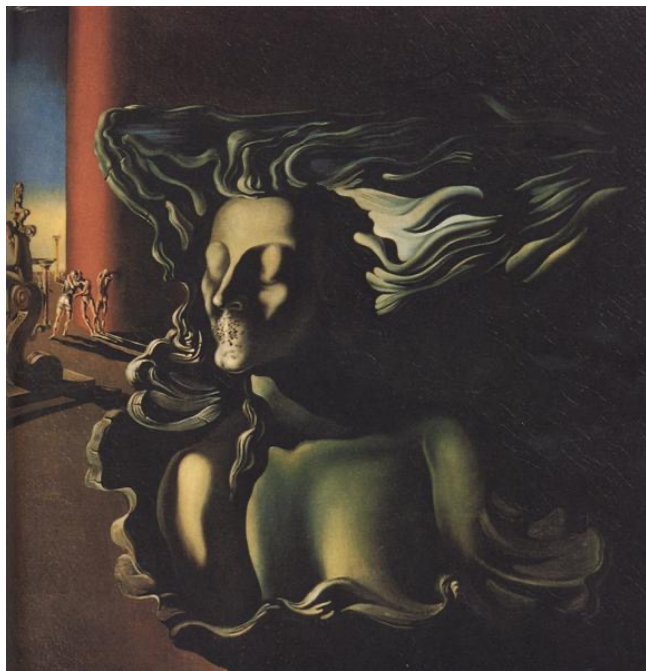
อายุ 11-13 ปี ขั้นการใช้เหตุผล (The Stage of Reasoning) การวาดคน จะเห็นข้อต่อของคน ซึ่งเป็นระยะเด็กเริ่มค้นพบ เสื้อผ้าที่มีรอยพลีไหว มีรอยย่น รอยยับ คนแก่-เด็ก ต่างกัน สี แบ่งเป็น 2 พวก พวกแรกจะใช้สีตามความเป็นจริง (Visually Minded) ส่วนอีกพวก (Non Visually Minded) มักใช้สีตามอารมณ์และความรู้สึกตนเอง รูปเริ่มมี 3 มิติ โดยการจัดขนาดวัตถุ เล็กลงตามลำดับ ระยะใกล้ไกล ส่วนพวก Non Visually Minded ไม่ค่อยใช้รูป 3 มิติ ขอบวาดภาพคนและมักเขียนโดยใช้ตนเองเป็นผู้แสดง เด็กจะมีกระบวนการคิดและรับรู้คือ

หาความเชื่อมโยงระหว่างผลงานและชื่อผลงาน ชื่อผลงานอาจเป็นคำอธิบายหรือเป็นปริศนา ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เด็กเห็นในผลงานกับสิ่งที่ถูกเรียก ชื่อเรื่องมักจะบ่งบอกถึงสิ่งที่ศิลปินต้องการพูดเสมอ แต่ถ้าชื่อไม่สอดคล้องกับภาพมากเท่าไร เด็กก็จะยิ่งเข้าใจยากขึ้นเท่านั้น

เปรียบเทียบความแตกต่างที่ใกล้เคียงสู่แก่นเรื่องที่เหมือนกัน บุคคล ความฝันในภาพของ Dali ไม่เหมือนบุคคล ความฝันในภาพของ Miró สิ่งสำคัญต้องชี้ให้เด็กเห็นว่าคำเดียวกัน หัวข้อ ชื่อเรื่องเดียวกัน ซึ่งคำหัวข้อชื่อ สามารถครอบคลุมความเป็นจริงได้หลากหลาย

ภาพ 3

The Dream : Salvador Dali

หมายเหตุ. จาก Salvador Dali, by Xennex, 2016, <https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/the-dream>

เชื่อมโยงผลงานกับประวัติศาสตร์ ศิลปินทำงานอยู่ในทุกช่วงประวัติศาสตร์ เป็นสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่และเขาสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา เช่นภาพตัดปะของ Dadaist อาจดูน่าขบขันแต่เบื้องหลังมันถูกสร้างขึ้นช่วงสงครามภาพระเบิดที่เป็นชิ้น ๆ เหมือนเปลือกหอย คือความจริงที่เหลืออยู่เศษเล็กเศษน้อย บางทีสิ่งเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่ยุ่งยากสำหรับเด็ก แต่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้เขาเห็นถึงชีวิต และวิถีชีวิตที่แสดงออกทางศิลปะ

คำถามที่ล่องถามเด็ก

เรากำลังดูอะไร เมื่อได้ชมงานศิลปะเป็นครั้งแรก มันอาจจะดีที่จะเริ่มต้นด้วยสิ่งที่เป็นความจริงคัด้วยคำถามต่อไปนี้ “มันใหญ่หรือเล็กเสียงรบกวนหรือเงียบ แบบสมัยใหม่หรือแบบโบราณ” เขียนลงบนกระดาษ ให้เด็กได้ดูผลงานศิลปะจริง ๆ ก่อนที่พวกเขาจะสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับผลงานที่เห็น

สิ่งนี้ทำให้ทำอะไรได้ คำถามนี้เป็นการให้เด็กเชื่อมโยงประสบการณ์ของตัวเองเมื่อตอบสนองกับงานศิลปะ เพื่อเตือนพวกเขาว่าเรื่องราวของตัวเองมีค่าและเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนา

ถ้าเด็ก ๆ เป็นศิลปิน เด็ก ๆ จะเรียกงานศิลปะนี้ว่าอะไร ในทางกลับกัน คำถามนี้จะช่วยให้เด็ก ๆ นำความหมายของตัวเองไปสู่งานศิลปะ และยังสามารถนำไปสู่การตอบสนองต่อผลงานที่น่าสนุก

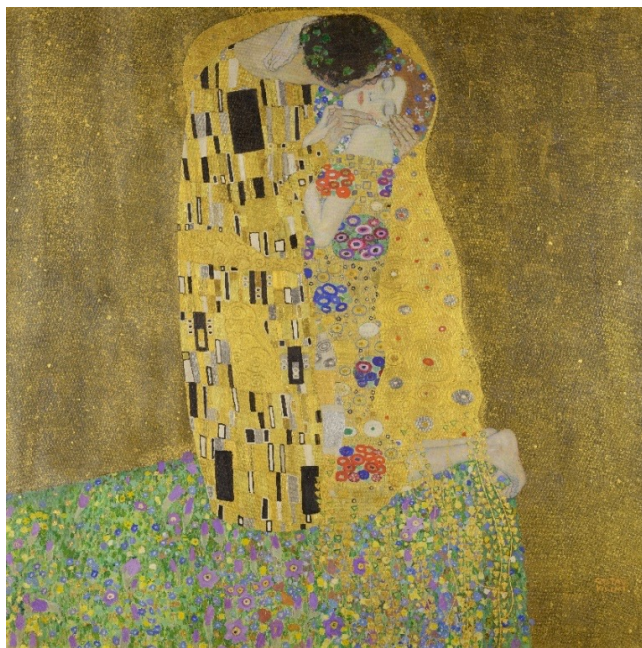
คิดว่าศิลปินต้องการให้รู้สึกอย่างไร และเด็กๆ รู้สึกอย่างไร ไม่มีวิธีที่ถูกต้องหรือผิดในคำตอบ แต่ใช้เวลาสักครู่เพื่อพิจารณาว่าศิลปะทั้งหมดมีอยู่เพื่อให้เรารู้สึกความคิด อารมณ์บางอย่างเป็นความคิดที่น่าสนใจสำหรับเด็ก ๆ

ที่กล่าวมาข้างต้น การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กได้เรียนรู้จากการชมผลงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจากชิ้นงานสู่ชีวิตจริง ตนเอง ประสบการณ์สภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยทำให้เด็กสามารถรับรู้ถึงความคิด ความหมายของศิลปินและผลงานได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งสามารถอธิบายตามทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของ Piaget และ Vygotsky ได้แก่ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructionism) ซึ่งเด็กจะเป็นผู้คิดค้นตามความคิดของตนเอง ด้วยการหลอมรวมความคิดหรือข้อมูลใหม่ที่ได้รับเข้ากับความคิดเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ง่ายและเด็กได้เรียนรู้แล้วปรับเปลี่ยนเป็นความรู้ใหม่ตามตัวเด็กเอง

Françoise Barbe-Gall ยังได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับการพูดคุยและตั้งคำถามกับเด็กในวัยต่างๆ ต่อภาพผลงานของศิลปิน เช่นภาพ The Kiss ของ Gustav Klimt

ภาพ 4

The Kiss : Gustav Klimt

หมายเหตุ. จาก *The Kiss : Gustav Klimt*, by 流浪小鸡, 2023, <https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-kiss-1908>

ในวัย 5-7 ปี : การชี้ให้เด็กเห็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมง่าย ๆ ที่รู้จัก

ภาพเป็นทอง ภาพนี้ใช้แผ่นทองจริง ๆ ตกแต่งลงไปให้เหมือนอัญมณี มันเป็นโลกมหัศจรรย์ โลกที่สวยงามเหมือนเทพยดสมบัติ

มีผู้คน มองเห็นคนคุกเข่า เห็นมือ และเท้าผู้หญิงโผล่ออกมา เป็นคู่รักที่ถูกซ่อนในทองคำ เขากำลังมีความรัก ผู้ชายกำลังจูบผู้หญิงที่ซุกตัวเข้าหาเขา เธอกำลังปล่อยให้ตัวเองถูจูบ ไม่มีอะไรแยกพวกเขาได้ พวกเขาถูกรวมเข้าหากัน

เด็ก ๆ สามารถเห็นดอกไม้มากมาย มีดอกไม้อยู่ทุกหนทุกแห่งในภาพ มีดอกไม้สีเหลือง สีฟ้า สีชมพู ในเส้นผมของผู้หญิง ลวดลายบนชุดเป็นช่อดอกไม้ทรงกลมและมีลำต้นสีทองยาวขึ้นไป มันต้องเป็นฤดูใบไม้ผลิ

อายุ 8-10 ปี : พวกเขาใส่เสื้อผ้าสวยงาม ผู้ชายใส่เสื้อโค้ทยาว ผู้หญิงสวมชุดคลุมตัวพอดี ซึ่งดูเหมือนเสื้อผ้าที่ใช้แสดงละครมากกว่า ศิลปินวาดให้

มีลักษณะเฉพาะแต่ละคน ผู้ชายใช้เส้นตรงสีดำและเทา ผู้หญิงวงกลมลวดลายหลากหลายสี เขาแยกความแข็งแรงและความอ่อนช้อยออกจากกัน และถูกนำมารวมกันด้วยทองคำ

เห็นคนไม่ชัดเจน พวกเขาเป็นคู่รัก จะแสดงร่างกายเพียงบางส่วน (มือ โหล ใบหน้า เท้า) สื่อกระบายด้วยความแม่นยำปกคลุมร่างด้วยสีทอง แต่เด็ก ๆ จะสังเกตเห็นเป็นรูปร่างทั้งสองคนที่มีรายละเอียดต่างกันได้

ดูเหมือนพวกเขาจะอยู่ที่ขอบหน้าผา ไม่มีทิวทัศน์ใด ๆ ดูเหมือนมีดินตกลงมา ทำให้คิดว่าเหมือนจะตกลงไปในเหว ทำให้นึกถึงภาพนกบวชในยุคกลางนั่งอธิษฐานบนหน้าผา บ่งบอกอันตรายของการตกลงไปสู่สิ่งล่อใจ เท้าของผู้หญิงเกร็งเหมือนยืนบนขอบที่ไม่รู้จัก เธออาจจะล้ม บางทีเธออาจไม่แน่ใจว่าต้องการจับหรือไม่ ในทางกลับกันอาจเป็นจุดที่สร้างความมั่นใจให้เธอ หน้าผาเป็นการแสดงความวิตกกังวลของเธอ

อายุ 11-13 ปี : การพูดคุยจะเริ่มเชื่อมโยงถึงประวัติศาสตร์ศิลป์

ทองคำมักจะสงวนไว้ใช้กับพื้นหลังโดยเฉพาะใช้หรือไม่ ในภาพยุคกลางทองคำเป็นสัญลักษณ์ของนิรันดร์ นอกจากนี้ยังใช้ในกระเบื้องโมเสกที่ Klimt ชื่นชอบในอิตาลี เช่นเดียวกับศิลปินหลาย ๆ คนในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่ต้องการให้มีการผสมสื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้เกิดเทคนิคต่าง ๆ เพื่อรวมศิลปะการตกแต่งที่แตกต่างกัน อาทิ โมเสก พรหม เซรามิก ฯลฯ กับสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและภาพวาด ให้เกิดความกลมกลืนตามอุดมคติของอาร์ตนูโว ในเวียนนาซึ่ง Klimt ทำงาน ชายหญิงทั้งคู่ถูกโอบล้อมด้วยรังไหมสีทอง ปกป้องพวกเขาจากโลกและความรักพวกเขาเป็นสิ่งวิเศษ เป็นต้น

สรุป

จะเห็นได้ว่าการพูดคุยกับเด็กเรื่องศิลปะข้างต้น จะเป็นไปตามพัฒนาการทางความคิด ร่างกาย การเรียนรู้ รับรู้ ศิลปะของเด็กจากสิ่งที่สังเกตเห็นง่าย ๆ เป็นรูปธรรมไม่ซับซ้อน จนถึงการใช้เชื่อมโยงสู่ประวัติศาสตร์ และนัยสำคัญของรูปภาพ นอกเหนือจากนั้นเราสามารถตั้งคำถามง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยแก่เด็กเพื่อให้เด็กได้คิด คำถามเหล่านั้นจะไปกระตุ้นจินตนาการของเด็กให้ได้คิดสร้างสรรค์ สนุกสนาน และยังเชื่อมโยงภาพผลงานศิลปินกับสิ่งที่ตนเองเคยรู้จักคุ้นเคยได้ด้วย

เริ่มจากคำถามง่าย ๆ เช่น เด็ก ๆ เห็นสิ่งของอะไรในรูปที่เหมือนกับของที่บ้านบ้าง หรือเด็ก ๆ คุณเคยรู้จักอะไรในรูปบ้าง เด็กก็จะเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมที่มีอยู่กับสิ่งที่เห็นในรูปภาพ โดยเฉพาะถ้าเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคยเป็นอย่างดี เด็กก็จะเริ่มเข้าใจว่าสิ่งนั้นคืออะไร ไว้ทำอะไร และโดยธรรมชาติของเด็กก็จะเริ่มตั้งคำถามว่า ทำไมจึงมีของสิ่งนั้นในรูป “ในรูปมีอะไรเหมือนที่บ้านเลย แม้ใช้ทอผ้าให้กินบ่อย ๆ ผู้หญิงในรูปนี้ต้องทำกับข้าวแน่ ๆ เลยเพราะถือ

กระเพาะอยู่” แต่คำถามง่าย ๆ ก็สามารทำให้เด็กฝึกเชื่อมโยงตีความสิ่งที่อยู่ในภาพเขียนที่เด็กดูได้แล้ว อย่างเช่นการตั้งคำถามจากภาพ Figure, Dog, Birds (ภาพ 5)

ภาพ 5

Figure, Dog, Birds (Personnage, Chien, Oiseaux) : Joan Miró

หมายเหตุ. จาก *Figure, Dog, Birds (Personnage, Chien, Oiseaux) : Joan Miró*, by Guggenheim, n.d., <https://www.guggenheim.org/artwork/9315>

คำถามง่าย ๆ อาจจะเริ่มจาก ในภาพมีอะไรที่เด็ก ๆ รู้จักบ้าง เด็ก ๆ เห็นสัตว์อะไรในภาพบ้าง ในภาพเขากำลังทำอะไรกันอยู่ เป็นคำถามเริ่มต้นที่让孩子ได้ค้นหาและเชื่อมโยงจินตนาการ ความคิด กับชีวิตจริง เมื่อเด็กตอบ เราสามารถที่จะชวนคุยหรือถามคำถามอื่น ๆ ต่อไปได้ เช่น ในภาพมีหมาด้วย ทำไมเด็ก ๆ ถึงคิดว่ามีหมาอยู่ในภาพละ ซึ่งเด็กอาจตอบอะไรก็ได้ที่เขาคิด จินตนาการ และเป็นประสบการณ์ที่เคยเจอ ถ้าเด็กพาหมาไปเดินเล่นกับพ่อแม่ประจำ เด็กอาจตอบว่า “เพราะเห็นรูปเหมือนคนเดินอยู่และมีตัวที่ดูเหมือนหมาเพราะมีหาง ที่บ้านก็มีหมาผมพาหมาไปเดินเล่นทุกวันเลย” เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ศิลปะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับเด็กไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ หรือสมองย่อมต้องอาศัยศิลปะเป็นสำคัญ รวมถึงการปูพื้นฐานของชีวิตในด้านความงามและสุนทรียศาสตร์เพื่อเติมเต็มความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จำเป็นที่ต้องพัฒนา เรียนรู้ศิลปะทั้งทางทักษะและสุนทรียศาสตร์ การพาเด็กไปชมงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ชวนคุย ตั้งคำถามเป็นส่วนสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ชีบซับความงามของศิลปะที่ศิลปินบรรจงสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้เด็กพัฒนาเติบโตอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). *สุขภาวะและสภาพแวดล้อมต่อการเรียนรู้ของเด็ก*. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/252259>
- พรพิไล เลิศวิชา. (2557). *แผนการสอนปฐมวัย BEST PRACTICES แผนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาการทางสมองของเด็ก*. บริษัทธารปัญญา จำกัด.
- ศรียา นิยมธรรม. (2544). *ศิลปะกับเยาวชน*. สันติศิริการพิมพ์.
- Bailey Ryan. (2023). *Does Modern Art Mimic Children's Art?* <https://www.thecollector.com/does-modern-art-mimic-childrens-art/>
- Diana Schoenbrun. (2023). *Go ahead, take your kid to an art museum*. <https://www.washingtonpost.com/travel/tips/kids-tips-art-museums/>
- Françoise Barbe-Gall. (2011). *How to Talk to Children About Modern Art*. France Lincoln Limited, London.
- Kathy Ceceri. (2018). *Why Kids Like Modern Art*. <https://www.wired.com/2010/01/why-kids-like-modern-art/>
- Museum of Contemporary Art Australia. (2023). *Tips for looking at art with kids*. <https://www.mca.com.au/learn/kids-and-families/tips-looking-art-families-all-ages/>
- Rebecca Gross. (2014). *The Importance of Taking Children to Museums*. <https://www.arts.gov/stories/blog/2014/importance-taking-children-museums>
- Xennex. (2016). *Salvador Dali*. <https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/the-dream>
- 流浪小鸡. (2023). *The Kiss : Gustav Klimt*. <https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-kiss-1908>